

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС НАЧАЛЬНИКА ВІЙСЬКОВОГО ГАРНІЗОНУ

ПОПОВА Світлана Миколаївна - доктор юридичних наук, професор Харківського національного університету внутрішніх справ

ОСТАПЕНКО Інна Олегівна - здобувач кафедри загальноправових дисциплін Харківського національного університету внутрішніх справ

УДК 355.454(477)

В статті розглянуто правовий статус начальника військового гарнізону, раскрыта сутність і зміст його управлінської діяльності, досліджені управлінські функції начальника гарнізону. В роботі також визначаються основні якості начальника гарнізону в сучасній міжнародній обстановці.

Ключові слова: військовий гарнізон, начальник гарнізону, особливості управлінської діяльності начальника гарнізону в сучасних умовах проведення антитерористичної операції.

Постановка проблеми

Визначення правового статусу начальника гарнізону з точки зору адміністративно-правових відносин являє собою особливий інтерес, оскільки всі військовослужбовці гарнізону, у тому числі командири військових частин і з'єднань, які входять до складу гарнізону, мають функції, які не відповідають сучасним умовам і повинні бути підконтрольними та підпорядкованими саме начальнику гарнізону. Але обсяг прав і повноважень начальника гарнізону сьогодні не відповідають сучасному стану міжнародних відносин, в яких опинилася Україна.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Питання адміністративно-правового статусу військових посадових осіб Збройних Сил України, у тому числі й начальників гарнізону досліджуються в роботах таких вітчизняних фахівців як О. М. Бандурка,

П. М. Кондик, В. П. Овсянник, В. С. Полікашин, С. Ю. Поляков, Ф. Ф. Мисик та інших. Проте ці праці не враховують особливості управлінської діяльності начальників гарнізонів в умовах проведення антитерористичної операції, які повинні бути чітко прописані у відповідних нормативно-правових актах.

Правові причини з'ясування даного питання пов'язані з колізіями та прогалинами, які існують в чинному законодавстві і внаслідок яких військовий гарнізон та його посадові особи до сьогодні не мають чітко закріпленого статусу суб'єкта адміністративних правовідносин, хоча, здійснюючи кожен день свою діяльність у межах гарнізону, військові підрозділи й посадові особи активно беруть участь в адміністративно-правових відносинах.

Метою даної статті є розробка пропозицій щодо вдосконалення правового статусу начальника військового гарнізону, як посадової особи, та його управлінської діяльності щодо ефективного вирішення завдань, які виконують підлеглі, підрозділи й військовий гарнізон в цілому.

Виклад основного матеріалу

У кожному гарнізоні наказом командувача військ оперативного командування, а в місті Києві та містах розташування штабів видів Збройних Сил України наказом Міністра оборони України, призначається начальник гарнізону.

Однією з особливостей адміністративно-правового статусу начальника військового гарнізону є наявність додаткових, у порівнянні з іншими військовими начальниками, вимог та обмежень.

Начальник гарнізону відповідає за підтримання військової дисципліни, організацію несення гарнізонної та вартової служб, за виконання заходів з бойової та мобілізаційної готовності гарнізону, які пов'язані з виконанням загальногарнізонних заходів, забезпечення необхідних умов для повсякденного життя та підготовки військових частин Збройних Сил України, проведення гарнізонних заходів за їх участю, стан екологічної безпеки та пожежної безпеки гарнізону, взаємодію з представниками центрального органу виконавчої влади з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи [1].

Слід звернути увагу, що начальник гарнізону є прямим начальником з для всіх військовослужбовців гарнізону, у тому числі командирів з'єднань і військових частин, які входять до складу гарнізону.

Наступною особливістю адміністративно-правового статусу начальника гарнізону є те, що останній володіє значно більшим обсягом прав та повноважень як щодо посадових осіб гарнізону, так і до інших військовослужбовців гарнізону.

Так, начальник гарнізону має право, у разі потреби, для виконання покладених на нього завдань залучати особовий склад і транспортні засоби військових частин гарнізону.

Начальник військового гарнізону, у зв'язку з виконанням своїх посадових обов'язків, найчастіше вступає у правовідносини з державними органами, з юридичними і фізичними особами, що є також свідченням особливості адміністративно-правового статусу начальника гарнізону.

Окрім того, на начальника гарнізону покладаються ряд обов'язків:

– повсякденно керувати діяльністю військових службових осіб гарнізону;

– розробляти план приведення гарнізону в бойову готовність, план посилення охорони гарнізонних об'єктів, план пожежної

безпеки гарнізону та розклад гарнізонних варт;

– організовувати охорону та оборону гарнізонних об'єктів;

– залучати посадових осіб гарнізону до перевірки стану служби військ і військової дисципліни всіх військових частин гарнізону;

– розміщувати частини, підрозділи, команди, які прибувають до гарнізону;

– визначати для військових частин гарнізону порядок користування навчальними об'єктами;

– розглядати й затверджувати плани загальногарнізонних заходів;

– підтримувати зв'язок з органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, начальником органу управління Служби правопорядку в гарнізоні;

– керувати роботою квартирно-експлуатаційної частини гарнізону щодо розквартирування військових частин і затверджувати розподіл житлової площі в гарнізоні;

– аналізувати стан військової дисципліни, гарнізонної та вартової служб у гарнізоні, вживати заходів щодо попередження злочинів і надзвичайних подій;

– організовувати та проводити заходи з участю військ;

– організовувати пожежну безпеку в гарнізоні та спеціальну підготовку начальників служб пожежної безпеки військових частин;

– забезпечувати додержання умов екологічної безпеки в гарнізоні;

– встановлювати час переходу військових частин гарнізону на літню чи зимову форму одягу;

– оголошувати початок і кінець опалювального періоду в гарнізоні;

– перевіряти, в якому стані тримаються споруди, території військових містечок, військові цвинтарі, братські могили, військові пам'ятники, та доглядати їх належним чином;

– проводити особисто службове розслідування надзвичайних подій та правопорушень, які вчинили в межах гарнізону військовослужбовці;

– сприяти щодо виявлення причин, умов і обставин злочинів та інших правопорушень, вчинених у військових частинах і на військових об'єктах гарнізону;

– організовувати конвоювання засуджених до місць відбування покарання;

– вести прийом військовослужбовців та членів їх сімей з особистих питань, приймати рішення стосовно заяв, скарг та інших звернень;

– виконувати інші обов'язки [1].

Щодо управлінської діяльності начальника гарнізону, то її суть полягає в тому, щоб прийняти рішення щодо того, що потрібно робити, і організувати людей для виконання цього рішення. Ця суть управління підкреслює той факт, що люди – найголовніший ресурс, наявний у розпорядженні начальника. Саме за допомогою людей можна управляти всіма іншими ресурсами – інформаційними, фінансовими, матеріальними (у тому числі військовою технікою й зброєю) тощо.

Оригінальне визначення управління людьми надано у роботах Мескона М.Х.: «Управління – це особливий вид діяльності, що перетворює неорганізований натовп на ефективну, цілеспрямовану й продуктивну групу» [2, с. 39].

Що стосується управління військовими, то ця думка більш чітко виражена геніальним полководцем Наполеоном Бонапартом: «Військо баранів, очолюване левом, завжди перемаже військо левів, очолюване бараном» [3, с. 451].

Начальник гарнізону поставлений для того, щоб приймати рішення й домагатися їх виконання. У процесі управління йому доводиться зіштовхуватися з різними подіями й випадками. У більшості начальник гарнізону може впоратися з ними за допомогою людей. Крім управління підлеглими, начальник керує самим собою так само, як і іншими людьми.

При прийнятті рішення й організації його виконання начальник гарнізону одержує підтримку, поради й допомогу від своїх підлеглих. Однак остаточний аналіз проблеми й прийняття рішення він виконує сам.

Найважливіша частина управління – організувати виконання завдання за допомогою інших людей, використовуючи всі інші ресурси, включаючи самого себе.

Розглядаючи зміст роботи начальника, можна знайти одну загальну рису управлінської діяльності – роль начальника.

Роль – це набір певних поведінкових правил, що відповідають конкретній військовій організації, обійнятій посаді й обстановці (ситуації), яка склалася. Так само, як герой у п'єсі має свою роль, яка змушує його поводитися певним чином, начальник обіймає посаду у військовій організації, і саме це визначає його службову поведінку. Протягом звичайного робочого дня начальник може:

– зустрітися з підлеглими, своїми колегами, начальником тощо;

– вивчити й проаналізувати інформацію, що надійшла;

– прийняти певні управлінські рішення.

Перед фактом цих дій його поставила ситуація й змусила обрати одну з управлінських ролей (або кілька ролей відразу). Усе це вимагає великої кількості міжособистісних взаємин, переробки даних і прийняття рішень.

Як і актор, начальник грає (виконує) заздалегідь визначену роль, хоча як особистість може давати власну інтерпретацію цієї ролі [4, с. 62].

Особистість начальника може впливати на характер виконання ролі, а не на її зміст.

Військова практика переконує: нема поганих військових організацій, нема поганих колективів, є погані військові керівники та начальники.

Тому, аналізуючи сучасний розвиток суспільства та військово-політичну ситуацію в Україні, виходячи з вимог до начальника та його управлінських якостей, начальник ХХІ століття – це насамперед:

1) головний стратег;

2) лідер;

3) творчий політик і дипломат;

4) генератор ідей, який прагне розібратися в суті проблеми й докопатися до істини;

5) організатор, той, кого поважають, уміє працювати з людьми;

6) ентузіаст, сповнений енергії, не тільки сам береться за будь-які завдання, а й надихає на це інших людей;

7) контролер, аналітик, гарант якості, здатний оцінити виконане завдання, висунути ідею, знайти в ній сильні й слабкі місця;

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто правовий статус начальника військового гарнізону, розкрито сутність та зміст його управлінської діяльності, досліджено управлінські функції начальника. У роботі також визначаються основні якості начальника гарнізону в сучасній міжнародній обстановці.

SUMMARY

The article deals with the legal status of head of the military garrison, reveals the essence and content of its managerial activities, studied the management functions of the head. The paper also identifies the main quality of the garrison in the current international situation.

8) вихователь, що володіє високими моральними якостями, здатний створювати колектив військової організації й направляти його розвиток у потрібне русло;

9) новатор, який розуміє роль науки в сучасних умовах, вміє оцінити й без зволікання впровадити у військову організацію той або інший винахід або «ноу-хау»;

10) шукач вигоди, що цікавиться зовнішнім боком справи, може бути гарним посередником між військовослужбовцями;

11) виконавець, гарний адміністратор, здатний не тільки висунути, а й втілити ідею в життя;

12) гарний працівник, подобається всім, передусім тому, що не прагне зайняти чуже місце, проте здатний вислухати й схвалити;

13) залагоджує розбіжності для того, щоб з'єднати розірвані кінці;

14) просто людина, що володіє глибокими знаннями й різними здібностями, високим рівнем культури, чесністю, рішучістю характеру, хоробрістю, стійкістю до всіх стресів, фізично здорова, дотримується етичних норм і правил, планує свою роботу, а також розважлива, здатна бути зразком у всіх стосунках [5, с. 84].

Висновки

Начальник військового гарнізону перебуває на вищому рівні управління, він приймає рішення і відповідає за його ефективне виконання. У всіх бойових Статутах і Настановах записано: «Рішення командира – основа управління». Немає рішення командира (начальника) – немає управління, тобто підлеглим зверху донизу не поставлені цілі (завдання). Без управління гарнізон не може досягти успіху. Немає управління – військовий колектив перетворюється на неорганізований натовп, військові підрозділи і організації гарнізону ефективно не викона-

ють завдання, поставлені вищим командуванням.

Особливо зростає роль начальників військових гарнізонів у районі проведення антитерористичної операції в період утворення військово-цивільних адміністрацій, на які покладаються функції забезпечення безпеки й нормалізації життєдіяльності населення. Адже, відповідно до пункту 4 статті 3 Закону України «Про військово-цивільні адміністрації» [6], такі адміністрації, перш за все, формуються з військовослужбовців військових формувань в інтересах оборони держави та її безпеки із залишенням їх на військовій службі. Тому чинним законодавством України в такий складний період необхідно чітко розмежувати повноваження керівників військово-цивільних адміністрацій і начальників гарнізонів.

Література:

1. Закон України «Про Статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України» від 24.03.1999 р. № 550-XIV. // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/550-14>.
2. Мескон М. Х., Альберт М., Хелдоури Ф. Основы менеджмента : Пер. с англ. – М.: «Дело», 1992. – 702 с.
3. Энциклопедия мудрости. – М.: Из-во «Буколика», 2007. – 816 с.
4. Полікашин В. С., Поляков С. Ю., Полікашин Ю. В., Мисик Ф. Ф. Основы управления і прийняття рішень у військовій справі. Навч. посібник. – Харків: Нац. Юрид. Акад. України, 2009. – 112 с.
5. Основы військового управління: навч. посіб. / С. Ю. Поляков, А. І. Куртов, В. С. Полікашин та ін.; за заг. ред. канд. юрид. наук, доц. С. Ю. Полякова. – Х.: НУ ЮАУ, 2012. – 394 с.
6. Закон України «Про військово-цивільні адміністрації» № 141-VIII від 03.02.2015 р. // Урядовий кур'єр. – 2015. – 4 березня.